
in memoriam

UDK 316:929Božović R.

Ratko R. Božović (1941–2016)

*Riječ sa komemorativnog skupa,
povodom smrti profesora Ratka R. Božovića*

Riječ, taj vidljivi eho našeg uma, duše i osjećanja. Evo, da na kratko i ja uzmem riječ i kažem nešto o „tom“ čovjeku koji je itekako umio sa riječima – da nas njegove studente, a potom i kolege – poduči i nauči, ako treba i dobronamjernom kritikom uzbuni i zatalasa ili pak savjetom umiri naše misli, te na taj način ukaže na put kojim naša misao treba hodi, kako bi otkrila istinu za kojom traga. Profesor Ratko R. Božović uvijek je imao pravu riječ, bilo kao profesor koji prenosi znanja, bilo kao kulturni teoretičar i istraživač koji otkriva i oblikuje saznanja, bilo kao prijatelj koji dijeli svoja bogata iskustva i vrline življenja. Nadasve kao čovjek, profesor Ratko je uvijek nastojao da ostvari ono što je čovjeku najšustastvenije – a to je da Drugom čovjeku bude čovjek u punom značenju onog što čovjek čovjeku i treba da bude – i tačka susreta i izvor nadahnutih razgovora; razgovora koji obogaćuju sagovornike, a koji pretpostavljaju, kako umijeće pričanja, tako i umijeće slušanja. Profesor Ratko umio je i jedno i drugo, te baš zbog toga, on nije bio samo „tačka susreta“ i živa riznica mudrosti, već i izuzetno jak životni oslonac svojim prijateljima i saradnicima; oslonac koji nije koštao ništa, izuzev iskrenosti, koju, zar ne, čovjek treba da donese čovjeku!?

Oskar Vajld je govorio, „cinik je čovjek koji svemu zna cijenu, ali ničemu vrijednost“. Profesor Ratko je uvijek bio raspoložen da podijeli vrijednost – i u tome se ogledala njegova ljudska ali profesionalna veličina. Upravo zbog toga Ratko kao profesor je ostavio dubok trag u našim sjećanjima, i ono što mi (njegovi studenti) danas jesmo ili nismo, kao individue, kao naučni radnici, uopšte, sad već odrasli ljudi, duboko je uslovljeno, ne samo nama samima, već i uticajima koje su u nas ugradili naši učitelji. Dobro se sjećam, prva stvar na kojoj je profesor Ratko insistirao jeste da sociolog treba da ima jedan objektivno-kritički stav prema društvu koje istražuje, odnosno kritičko sagledavanje društvene stvarnosti koja je predmet njegovog proučavanja. U svojim zabilješkama sa predavanja iz sociologije kulture od, sad već iz davne 2005 godine, našao sam, citiram, „sociolog treba svestrano da misli – treba objektivno, ali i kritički da rasuđuje, a ne da sluša i misli, onako kako neko drugi, ideološki ili

politički motivisan, nalaže da treba da se misli“. Rukovodeći se poslovicom, da „mudar čovjek ne kaže sve što misli, ali misli sve što kaže“, profesor Ratko je pored objektivnog i naučno utemeljenog kritičkog stava, neprestano isticao da sociolozi kao „doktori društva“, ne smiju biti pasivne sjenke za zidu svog vremena, već prije svega, angažovani intelektualci, koji pored (i putem) kritike treba da budu graditelji „zdravijeg“ i anticipatori boljeg društva, jer govorio je profesor Ratko, *samo dobar ljekar i loš sociolog, imaju puno pacijenata*. I zaista, ako je mjerilo vrijednosti jednog profesora satkano od impresija koje su ostale u optici pamćenja njegovih studenata, onda sjećajući se predavanja profesora Ratka R. Božovića, mogao bih reći da je profesor Ratko bio „faustijanski profesor“, a dušu je poklanjao nama, njegovim studentima.

Pak ukoliko bih u samo u nekoliko rečenica opisao profesora Ratka kao kulturnog stvaraoca, onda bih odmah mogao reći, kakav je bio kao čovjek i predavač, takav je bio i kao stvaralac. Njegov stvaralački opus, prije svega krasi tematska širina i misaona dubina. Uvijek sklanjajući misaoni izazov od epiderme – površinske misaone skrame i postavljajući ga na njegovo pravo mjesto, mjesto koicepcije, moći poimanja i razumijevanja kroz koje se otkriva dubina fenomena koji se istražuju, profesor Ratko je svoju misaonu misiju usmjeravao na raznolike probleme iz oblasti sociologije politike i religije, sociologije sela, a svoj najdublji trag ostavio je u oblasti sociologije kulture, te unutar ove discipline na poljima sociologije umjetnosti, sporta, jezika i slobodnog vremena, itd. Otkrivajući kulturu, profesor Ratko nam je otkrivao i čovjeka koji stvara i doživljava vrijednosti kulture u pravom smislu riječi, ali i čovjeka koji je zarobljen u carstvu prolaznih žudnji i uživanju pseudovrijednosti. Na taj način, profesor Ratko nam je, ne samo otkrivao strukturu kulture i kulturnih fenomena, već nam ukazivo i na njihov smisao koji imaju za naš svestraniji i kulturno bogatiji život. Zbog toga, čitav opus profesora Ratka R. Božovića jeste jedna ogromna edicija velikih misaonih poruka i pouka i kao takva spada u one kulturne tekovine koje će zasigurno biti uzor za buduće književno – kulturne poduhvate.

„Čula se otvaraju u tišini“, pisao je Žan-Lik Nansi, a ja bih prije negoli začu tim, dodao da je i nebo za ljude, a smrt i nije neka prepreka za život, jer otisci koje čovjek ostavlja na čovjeku – vječni su, te u to ime ću se zahvaliti mom i našem učitelju – profesoru Ratku, što je bio dio naših života, veliko parče Sunca ispred naših očiju.

Obrad Samardžić